

E L G U S T P E R L A
L E C T U R A * E L G U

E L G U S T P E R L A
L E C T U R A * E L G U
S T P E R L A L E C T
U R A * E L G U S T P
E R L A L E C T U R A *

**** El Gust per la Lectura***

2009-2010
Educació Secundària

Amb ulls de dona

S T P E R L A L E C T U
R A * E L G U S T P E
R L A L E C T U R A * E
L G U S T P E R L A L
E C T U R A * E L G U S
T P E R L A L E C T U
R A * E L G U S T P E

* Dossier per a l'alumnat

Generalitat de Catalunya
Departament d'Educació

**** El Gust
per la Lectura***

**2009-2010
Educació Secundària**

Amb ulls de dona

MERCÈ OTERO-VIDAL

Direcció General de Planificació i Entorn
Subdirecció General de Llengües i Entorn
Servei d'Immersion i Ús de la Llengua

Els continguts d'aquesta publicació estan subjectes a una llicència de Reconeixement-No comercial Compartir 3.0 de Creative Commons. Se'n permet còpia, distribució i comunicació pública sense ús comercial, sempre que se'n citi l'autoria i la distribució de les possibles obres derivades es faci amb una llicència igual a la que regula l'obra original.

La llicència completa es pot consultar a:
<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/3.0/es/deed.ca>

Índex

1.	<i>L'últim vaixell</i>, de Gemma Pasqual i Escrivà	9
	Abans de llegir	11
	1. A favor de la lectura.....	11
	2. L'autora	11
	3. Contextualització històrica.....	11
	Comprensió lectora	12
	1. Història i novel·la	12
	2. Estructura: espai i temps.....	12
	3. Onomàstica.....	13
	4. Sobre la llengua	13
	5. Vida quotidiana	14
	6. Una mica de literatura.....	15
	7. Jocs i contes	15
	8. Bombardejos.....	16

	9. Cinema i plaça de braus	16
	10. Sentiments	17
	11. Marcar la diferència	19
	Després de llegir	21
2.	<i>Nahid, la meva germana afganesa</i>, Anna Tortajada	23
	Abans de llegir	25
	1. L'autora	25
	2. El tema	26
	Comprensió lectora	26
	1. Estructura	26
	2. Història i novel·la	26
	3. Personatges	27
	4. Espai: sobre l'afganistan	27
	5. Temps: sobre la història de l'afganistan	28
	6. Religions	29
	7. Repressió: talibans	29
	8. Onomàstica i llengües	30
	9. Marcar la diferència	30
	Després de llegir	33
3.	<i>Temps de perdre</i>, de Maria Mercè Roca	35
	Abans de llegir	37
	1. L'autora	37
	Comprensió lectora	38
	1. Temps	38
	2. Espais	39
	3. Estudis i llengües	41
	4. Economia	41
	5. Marga: amiatat i felicitat	41
	6. Contes i jocs d'atzar	42
	7. Alcohol	42
	8. Marcar la diferència	42
	Després de llegir	46

E L G U S T P E R
L A L E C T U R A *

L'últim vaixell
Gemma Pasqual i Escrivà

1

L'últim vaixell
de Gemma Pasqual i Escrivà

L A L E C T U R A
E L G U S T P E R
L A L E C T U R A *
E L G U S T P E R
L A L E C T U R A *
E L G U S T P E R
L A L E C T U R A *
E L G U S T P E R
L A L E C T U R A *

Abans de llegir

1 A favor de la lectura

1.1 Obriu el llibre per la pàgina 112 i llegiu la cita:

«*Que no leas tanta novela, aunque sean de literatos limpios e ilustres; perderás el tiempo, exaltarás la fantasía, te quitarán el gusto de la lectura seria, enfriarás tu devoción, tendrás escrúpulos.*»

Jesús Ayala, *Consejos para jóvenes*

Potser és curiós i xocant per a vosaltres pensar que estem fent «propaganda» perquè llegiu una novel·la i que justament dins de la novel·la hi hagi una cita que digui que no és bo de llegir-ne.

1.2 És engrescadora o repressora aquesta cita? Per què?

1.3 Quina diferència hi ha entre les recomanacions actuals a favor de la lectura i el que diu aquesta cita, que és de l'època de la postguerra espanyola (mitjan segle xx)?

1.4 La novel·la ha estat escrita en memòria i en homenatge de les persones que van lluitar perquè ara nosaltres puguem viure en llibertat i democràcia, i puguem llegir lliurement novel·les com aquesta. A l'obra es reivindiquen els valors democràtics anorreats per culpa de la guerra civil dels anys 1936 al 1939 i que no eren reconeguts durant els anys de la dictadura franquista. Quins són aquests valors?

2 L'autora

2.1 Busqueu informació sobre l'autora d'aquest llibre, Gemma Pasqual, al seu [web](#).

2.2 Què destacaríeu de la seva biografia?

2.3 Quines altres obres ha escrit?

2.4 Quins premis ha guanyat?

3 Contextualització històrica

3.1 Abans de llegir la novel·la cal que busqueu prèviament algunes informacions, perquè és necessària una contextualització històrica per entendre bé què els passa als personatges. Busqueu:

- Informació sobre la Guerra Civil espanyola (1936-1939).
- Informació sobre la repressió de la postguerra i la resistència en la clandestinitat i, sobretot, la dels maquis.
- Una mica d'informació sobre la Segona Guerra Mundial.

Podeu repartir-vos la recerca per grups. Recordeu que podeu també diversificar les fonts i preguntar-ho a la gent gran de casa, buscar a les enciclopèdies de paper o a Internet.

1

Història i novel·la

1.1 Els personatges de la novel·la no són personatges de ficció del tot, sinó que estan construïts a base dels testimonis de persones que van viure situacions i aventures com les que s'expliquen al llibre.

A qui dedica el llibre l'autora? Per què? A qui amplia l'homenatge? Per què?

1.2 Què agraeix l'autora a Reme, Florián, Lola, Manolo i Llíber?

1.3 En un cas com el de la Guerra Civil espanyola amb la llarga postguerra i repressió franquista, cal la recuperació de la memòria històrica que ens ha estat escamotejada i, per això, actualment existeix el **Memorial democràtic**, en el web del qual es poden veure les seves activitats. Consulteu-lo i poseu en comú què us ha cridat l'atenció i per què.

1.4 Aquesta novel·la és una molt bona manera de posar a l'abast de les noves generacions tot el que va patir la gent del bàndol republicà derrotada que ho va perdre tot –en molts casos fins i tot la vida– en la sanguinària repressió franquista. Recuperar la memòria històrica moltes vegades s'ha fet i es fa encara amb les eines de la història oral, buscant els testimonis de la gent que va viure els fets i no ha tingut oportunitat d'escriure'ls. Com a exemple, consulteu la següent pàgina web i expliqueu amb les vostres paraules algun dels testimonis: **Testimonios del final de la guerra civil en Alicante**.

1.5 Gemma Pasqual, per fer aquesta feina de recuperació històrica, reconeix que ha tingut bons models, autores i autors de categoria que també han dedicat part de la seva producció literària a reivindicar al memòria de les dones i homes que van lluitar per la República legítimament constituïda, com Montserrat Roig, Joan Sales, Alfons Cervera, Dulce Chacón o Fernanda Romeu Alfaro.

Per grups, busqueu informació sobre aquests personatges i la seva obra i poseu-la en comú.

2

Estructura: espai i temps

2.1 Fullegeu el llibre i veureu que els capítols no són gaire llargs. El llibre està compost de divuit capítols que porten com a títol la data i el lloc on passa l'acció. Feu una llista de tots els títols dels capítols.

2.2 Es pot veure fàcilment que l'acció de la novel·la passa entre el 27 de març i el 10 de desembre de 1939. Què va passar el 20 de novembre de 1975 que és la data del primer i de l'últim capítol? Quan acabeu de llegir la novel·la, en tornarem a parlar.

2.3 Localitzeu en un mapa els llocs que surten citats a la novel·la.

2.4 Sabíeu que en el territori espanyol va haver-hi camps de concentració? Consulteu els webs **Campo de los Almendros** i **Campo de concentración de Albaterra** per veure què se sap dels camps de concentració que surten a la novel·la.

Busqueu informació sobre altres camps de concentració a la Península i poseu-la en comú.

2.5 A la novel·la el temps és molt important –sobretot pel que fa a la concreció de les dates històriques– però també hi ha la presència del temps més personal, més íntim:

El temps transcorria d'una manera estranya, a trompades, era difícil guiar-se per la intuïció. El concepte de dia havia canviat. Un dia es podia fer molt llarg sense menjar, o molt curt buscant alguna cosa per portar-se a la boca. (p. 103)

Poseu un exemple de quan sentiu que el temps passa de pressa –fins i tot massa de pressa– i de quan sentiu que el temps es fa llarg i sembla que passa a poc a poc.

3 Onomàstica

3.1 Hi ha un detall que potser us ha cridat l'atenció i que val la pena subratllar: que a la ciutat de València, en acabar la guerra, els franquistes li van canviar el nom i li deien *Valencia del Cid*:

- a) Per què li van afegir «del Cid»?
- b) Qui va ser aquest personatge?

3.2 Sobre aquest aspecte de voler canviar la tradició popular dels topònims a la novel·la també se'n parla en referència als carrers i places de pobles i ciutats:

El Marcel caminava a bon pas, decidit, pels carrers, des del passeig de Russafa fins a la plaça d'Emilio Castelar, ara del Caudillo. És ben curiós com el nom dels carrers i de les places creix en importància a mesura que van canviant les circumstàncies polítiques d'un país. Els mateixos espais són batejats i rebatejats una vegada i una altra en senyal de victòria, fins que un dia retornen al seu origen i deixen de tenir noms grandiloqüents, importants o significatius, i a l'últim reben el nom de l'edifici més important que els ocupa. (p. 98)

- a) Feu una mica de recerca per saber si en el vostre poble o ciutat hi ha hagut canvis de noms de llocs i expliqueu quins i per què.
- b) També és interessant que consulteu el nomenclàtor de noms de carrers i places del vostre poble o ciutat i us fixeu en quins han estat els últims noms posats i amb quin criteri s'han triat.
- c) També es parla a la novel·la del canvi del nom de les festes populars. On? Què es diu exactament sobre aquest fet?

3.3 També en el cas dels noms de persona, dels antropònims, a la novel·la hi ha canvis d'identitat. El cas més exagerat és el de la protagonista:

La Llíber va esclatar a riure. En només uns quants mesos havia canviat de nom quatre vegades. (p. 113)

- a) Expliqueu a què són deguts aquests canvis de nom de la Llíber.
- b) Quins altres personatges han de canviar també de nom i per què?

4 Sobre la llengua

4.1 Gairebé totes les cites que encapçalen els capítols pertanyen a personatges de la repressió franquista i porten molt mals records. En canvi, n'hi ha dues que són molt ben rebudes perquè corresponen a grans poetes de la literatura catalana. Quines són? De quin poeta i de quina poetessa són les cites?

4.2 Està ben clar que l'autora —i en la ficció la seva protagonista— s'identifiquen amb aquesta divisa de Maria-Mercè Marçal que reflecteix de manera sintètica la revolta contra les discriminacions injustes. Quines són aquestes discriminacions?

4.3 La cita de Carles Riba també és una mostra de la repressió i discriminació patida per la llengua i cultura catalanes. Quan aneu llegint, fixeu-vos en les situacions de repressió pel fet de parlar en català:

- a) Què passa a la pàgina 55, en els interrogatoris?
- b) Què passa a la pàgina 78, quan la veïna parla amb la senyora Vicenta?
- c) Quina era la situació de la llengua catalana, quines eren les prohibicions concretes segons s'explica a la pàgina 148?

4.4 Què diríeu de la cita del *Catecismo Patriótico Español*, sobretot pel que fa referència a la llengua anglesa?

«La lengua castellana será la lengua de la civilización del futuro porque el inglés y el francés, que con ella pudieron compartir esta función, son lenguas gastadas, que van camino de una disolución completa.» (p. 161)

4.5 L'autora de la novel·la ja heu vist que és valenciana:

- Poseu algun exemple de tret lingüístic en què es noti que el text és escrit en aquesta variant de la nostra llengua.
- I què són *les creïlles*? I *els fesols*?

6 **Vida quotidiana**

A la novel·la hi ha moltes referències a coses molt quotidianes, a vegades petits detalls, però que en el context prenen molta rellevància.

5.1 Un exemple n'és el color de l'abric que porta la protagonista el dia 20 de novembre de 1975 mentre espera:

Així i tot trobava que aquell abric roig de llana amb botons daurats l'afavoria [...]. Però li agradava el color, era alegre, irreverent, escaient per a l'ocasió. Vermell, com la sang revolucionària que li corria per les venes. (p. 13)

Ja sabeu que els colors estan carregats de simbolisme i serveixen per estereotipar, com en el cas del color de la pell, i també per identificar, com els colors de les senyeres, el color dels equips, de les marques...

Amb quins colors us identifiqueu vosaltres? Per què?

5.2 Un altre element que pot semblar senzill i quotidià és el fet de fer una maleta; però, clar, una cosa és fer una maleta per anar a passar un cap de setmana fora o unes vacances i una altra de molt diferent, fer una maleta per anar a no se sap on ni per quant temps:

No és fàcil encabir tota una vida en una maleta, és difícil i dolorós deixar enrere tota una vida que a penes acaba de començar. Les instruccions del pare van ser exactes i concises, només podien agafar el que era estrictament necessari per a sobreviure, i per tant, no calien els llibres, ni les fotografies, ni els records que no es pogueren dur a la memòria. Tot i això, la Llibertat va amagar a les butxaques de l'abric una foto que es van fer tots cinc, un llibre de poemes i el penjoll en forma de cor que li va regalar sa mare quan va complir disset anys. (p. 17-18)

- Què posaríeu en una maleta per anar a una illa deserta?
- Quins són els objectes que triaríeu per emportar-vos de record?

5.3 La vida quotidiana continua durant la guerra i la postguerra, i les dones, la gent gran i les criatures que queden a la rereguarda pateixen moltíssim; per exemple, per la manca de queviures i la fam:

- Busqueu en el llibre exemples de situacions en què el menjar sigui el centre de l'acció.
- Quan la Líber i la seva àvia són al camp de concentració dels Ametllers amb les seves companyes sense res per menjar, es plantegen la possibilitat de menjar herbes. Podríeu fer una mica de memòria i/o de recerca per veure quines herbes poden ser comestibles, en un cas de necessitat, a la nostra zona geogràfica.
- Analitzeu què té de tràgic, trist, i de còmic, divertit, la manera com tenen les dones de prendre's la situació d'haver de menjar herbes per subsistir (p. 41 i 42).
- Feu el mateix amb la situació entre la senyora Vicenta i *doña Amparo, la vecina del tercero* de les pàgines 77 i 78.
- Què és el racionament? Quan se'n parla a la novel·la?
- Què és l'estraperlo? Quan se'n parla a la novel·la?

g) Perquè no tot sigui tan trist, busqueu alguna recepta de paella o d'algun plat amb arròs típic de València. Redacteu la recepta com un text d'instruccions, amb els ingredients necessaris i la seqüència d'actuació.

h) Avui es parla molt de la importància de menjar bé, de menjar natural, dels avantatges de la dieta mediterrània, però la veritat és que es menja amb molts succecanis. Fixeu-vos en un succecani natural de la xocolata que surt a la novel·la:

Molt pocs es podien permetre el luxe de prendre una xocolata en aquell local, encara que en la seua composició no duguera quasi cacau, ni sucre, només una gran quantitat de garrofes. (p. 99)

Què en sabeu dels garrofers? I de tots els productes que se'n deriven? Busqueu-ne informació.

i) Aporteu algun exemple de quins succecanis estan més presents actualment en el mercat alimentari.

5.4

Un altre element de la vida quotidiana que té presència a la novel·la és la higiene que, en el cas de la guerra quan hi ha manca de tot, és un problema a vegades irresoluble. Un exemple molt clar i que no és exclusiu de temps de guerra és el següent:

La senyora Vicenta les va ajudar a espollar-se. Però els cabells llargs de la Líber se li resistien, els polls s'havien multiplicat infinitament, no va tenir altre remei que tallar-li'ls. (p. 73)

Potser tenir polls és una experiència que heu viscut vosaltres, perquè aquests insectes minúsculs són molt fàcils d'agafar i de passar per contacte entre criatures:

a) Què es pot fer per treure els polls?

b) Hi ha un moment de la novel·la en què es parla d'una dutxa, cosa que és molt excepcional. Quan? Per què?

6

Una mica de literatura

6.1

Quan es fa la presentació d'en Marcel, el que sorprèn és, precisament, que només porta a sobre un objecte:

Era un xicot jove, d'uns vint i pocs anys. Li van regirar les butxaques. No duia diners ni documentació, només una novel·la de Víctor Hugo titulada Els miserables. (p. 91)

a) Consulteu qui va ser **Victor Hugo** i la importància de la seva **obra**.

b) Feu un resum amb les informacions recollides.

- *Tot el que vull saber és en aquest llibre. Parla dels desheretats de la terra. És una brutal crítica social als poderosos. Mira el que diu aquí: «La misèria dels esclaus és un producte directe del dèspota».*
- *Tot això està molt bé, però no deixa de ser una novel·la. Trobes que val la pena anar sempre amb tant de pes a l'esquena? Al cap i a la fi, només és un llibre.* (p. 117)

c) Heu llegit algun llibre que us hagi impressionat, que us hagi afectat, que us hagi agradat, que us hagi servit, de tal manera que el poguéssiu portar a sobre en qualsevol situació per difícil que fos?

d) Feu, en grup, la llista d'aquests llibres «especials» per a vosaltres.

e) El llibre de Víctor Hugo salva la vida a en Marcel: quan i com?

7

Jocs i contes

7.1

Uns elements de quotidianitat que, malgrat la guerra, el dolor i la gana, estan presents a la novel·la són els jocs infantils que les dones promouen per distreure les criatures, en aquest cas, en Lenin:

—A veure, Ramon, si saps aquesta endevinalla? (p. 58)

a) Al llibre es parla dues vegades de les endevinalles, podeu localitzar-les?

b) Feu un recull de les endevinalles que recordeu de quan éreu més petites i petits.

7.2 També hi ha a la novel·la la referència a un conte infantil ben conegut:

- *Bon dia, Bella Dorment!* (p. 157)

Quin personatge diu aquesta frase i en quin context?

7.3 Els jocs populars infantils ara es van perdent, diuen, però potser encara en recordeu algun de la vostra infantesa. A la novel·la, en Lenin canta la tonada d'un d'aquests jocs:

En silenci observaven com jugava el petit i escoltaven la seua cantarella: Pisi pisi ganya, oli de la ganya, mare que no puc... (p. 59)

Per sort, hi ha qui es dedica a conservar i a fer un arxiu dels jocs populars que estan desapareixent:

Busqueu per Internet, segur que trobareu aquest joc i podreu explicar en què consisteix. Podeu consultar el webs:

- [Vilapedia](#)
- [Jocs populars valencians de la Marina Alta](#)
- [Jocs tradicionals valencians](#)

8 Bombardejos

Ja sabeu que, en circumstàncies molt desgraciades, les criatures no poden entendre què és el que està passant i la gent adulta ha de fer servir la imaginació i el joc per poder protegir-les. Això és el que fa el pare del Lenin en cas de bombardeig:

–Me l'ha fet mon pare perquè em porte sort. Perquè funcione m'he de ficar la fusta a la boca. Quan venia l'avió gros i sentíem els petards, nosaltres jugàvem a amagar-nos davall la taula, mossegàvem el penjoll i no ens passava res. (p. 32)

8.1 Per què mossegaven el penjoll? Què els hauria pogut passar amb el soroll de l'explosió?

8.2 En les guerres modernes hi ha bombardejos contra la població civil que provoquen tantes o més morts que a l'exèrcit. Justament la Guerra Civil espanyola va ser la primera en la qual es van produir aquests bombardejos per desmoralitzar la població:

–El meu Josep, també el van matar al front, i la mare de la Llíber, la meua filla Anna, va morir en un bombardeig a la mateixa ciutat de València. (p. 32)

- a) Busqueu informació sobre el bombardeig de l'aviació feixista contra la població basca de Guernica, que és el més paradigmàtic per la repercussió que va tenir. Observeu el quadre que Picasso va dedicar a les víctimes d'aquest bombardeig.
- b) Redacteu un text sobre la impressió que us causa aquest quadre tenint en compte el fet històric que el va inspirar.
- c) Informeu-vos també sobre els bombardejos feixistes sobre pobles i ciutats com Barcelona, Granollers, el Masnou, Gandia, Tarragona, Castelló i altres.

9 Cinema i plaça de braus

9.1 Les persones adultes també busquen «amulets» per protegir-se de la por, del dolor i de la desesperança en situacions duríssimes. En tenim una mostra en la conversa sobre cinema que mantenen les dones empresonades pels franquistes en el local del cine Ideal d'Alacant. Què penseu del fet que un lloc d'esbarjo serveixi de presó?

9.2 Quines pel·lícules i actors i actrius surten citats de la pàgina 45 a la 48 de la novel·la?

- La llista obtinguda és una bona mostra de la història del cinema de la primera meitat del segle xx. Estaria bé saber coses d'alguna d'aquestes pel·lícules i dels actors i actrius. Repartiu-vos-les per grups. Feu una recerca per valorar-ne l'interès.
- Poseu en comú la informació i valoració obtingudes, i decidiu si val la pena veure'n alguna.

9.3 El llibre parla d'un altre espai públic, dedicat a l'espectacle, que també va ser transformat en presó: la plaça de braus. Llegiu la pàgina 71 de la novel·la i digueu:

- Quina és la reacció de la Llíber davant de la plaça de bous convertida en camp de concentració? Què diu?
- Què vol dir l'expressió «l'espectacle era dantesc» en aquest context?
- Qui va ser el Dant i què va escriure?
- Actualment hi ha una forta campanya popular antitaurina perquè malgrat que els drets dels animals han estat reconeguts, aquest tipus d'espectacle sanguinari continua.

Què en sabeu dels drets emergents, com són els drets dels animals? En podeu trobar informació en el web de la **Fundació Fauna**.

- Com us posicioneu al respecte? Participeu en un intercanvi d'opinions a classe, oralment.

10 Sentiments

10.1 Un altre aspecte que sembla molt personal i molt íntim, però que té una repercussió col·lectiva i social, són els sentiments. La novel·la parla de sentiments importants que totes i tots podem compartir com, per exemple, el sentiment de pèrdua, que provoca una gran tristesa:

Però ella ja sabia que no era el dia més trist de la seua vida, això mateix va pensar quan van rebre un telegrama que anunciava la mort de l'avi al front. Es va equivocar, aquesta tristesa infinita va ser superada a penes dos mesos més tard, quan les bombes feixistes van fer desaparèixer la seua mare. (p. 18)

Reflexioneu si heu tingut alguna experiència dolorosa de pèrdua com la mort de gent estimada, el desamor, la separació, la malaltia...:

- Com afronteu la tristesa?
- Què feu quan esteu tristos i tristes?
- A vegades no ens adonem que tenim gent del voltant que està trista i interpretem malament la seva conducta. També és veritat que no podem endevinar què li passa a l'altra persona si no ens ho explica. Per això, per evitar males interpretacions, és important preguntar i explicar què ens passa i com ens sentim:

Li hauria d'haver explicat què és el que li passava. Li hauria d'haver dit la veritat, que era el dia del seu aniversari, que feia divuit anys. Que estava molt trista perquè recordava la celebració dels seus disset anys, quan encara tenia família, quan encara era una nena i tots els seus éssers estimats eren amb ella, amb vida. (p. 152)

Què feu quan veieu o sabeu que una persona al vostre costat està trista? Poseu en comú les propostes i redacteu conjuntament una guia d'ajuda en casos de tristesa.

10.2 Pel que fa a les males interpretacions, a la novel·la hi ha una situació molt xocant quan la Llíber veu que la seva àvia entra en una església. Llegiu detalladament les pàgines 82 i 83 de la novel·la i, després, expliqueu amb les vostres paraules què passa realment i què interpreta la Llíber.

10.3 De tota manera, la reacció de la Llíber és molt assenyada:

- Què pensa de la religió?
- Què passa actualment respecte a la religió a l'Estat espanyol, tenint en compte que la Constitució de 1978 diu que és un estat aconfessional?
- Expliqueu quan i com es resol el malentès de la Llíber, que queda en suspens fins a les pàgines 143 i 144.

10.4 Hi ha moments en què prendre decisions és molt difícil o, dit d'una altra manera, hi ha moments en què estem davant d'un dilema i no sabem per on tirar, i això provoca un gran malestar i angoixa:

No era un gran dilema, el que li quedava de família era al port d'Alacant, i no pensava separar-se'n. Va demanar que la deixaren baixar davant la sorpresa de tothom. Ara sí, que la multitud li va fer passadís perquè poguera reunir-se amb la seua àvia [...] (p. 25)

Per a la Llíber aquesta situació no es va presentar com a dilema, però la veritat és que era sorprenent fer l'opció de quedar-se quan tothom fugia del desastre amb molta por.

Feu una proposta d'esquema de com penseu que continuaria la novel·la si la Llíber s'hagués quedat dalt del vaixell.

10.5 La por i la desesperació són sentiments molt profunds i difícils de vèncer, però a la pàgina 28 de la novel·la es diu: *... i així la desesperació va donar pas a la solidaritat*. La solidaritat és un sentiment de pertinença al mateix grup i d'ajuda mútua:

- En què consisteix la solidaritat en aquest cas concret?
- Quines actuacions solidàries coneixeu?
- En quines actuacions solidàries heu participat, participeu o us agradaria participar?

10.6 Per vèncer sentiments i situacions desgraciades i difícils és important actuar en grup, col·lectivament, perquè ja de sempre s'ha dit que «la unió fa la força». A la novel·la es fa referència a això:

–Us heu organitzat d'alguna manera? –va preguntar l'àvia.

–Aquí cada una va a la seua. Totes tenim por i desconfiem molt les unes de les altres. (p. 40)

Els sentiments de por i de desconfiança poden crear un individualisme que pot ser molt perjudicial:

- De què o de qui teniu por?
- De què o de qui desconfieu?
- Quines formes organitzatives hi ha dins de l'institut, per a l'alumnat?
- Fora del centre, pertanyeu a algun grup organitzat?

10.7 El silenci pot ser bo, per exemple, quan ens ajuda a concentrar-nos i a relaxar-nos, però el silenci de la por, de la repressió, de la manca de llibertat, està vinculat a la mort i és una sensació molt negativa. Si parleu amb gent que va viure la dictadura després de la Guerra Civil, us parlarà de la sensació de grisor i de silenci:

- Busqueu un parell de cites en el text que parlin del silenci.
- Com valoreu el silenci a la natura, a la ciutat, a classe, als llocs d'esbarjo?
- Hi ha un gran cantautor, Raimon, que té una cançó titulada «Jo vinc d'un silenci...». Estaria molt bé que la poguéssiu escoltar i analitzéssiu què en diu ha lletra, que podria ben bé ser la banda sonora de la novel·la.

11 Marcar la diferència

Arriba el moment de «marcar la diferència» i en aquest cas es tracta de subratllar la diferent manera de viure i patir la guerra, la postguerra, la repressió i la resistència, en femení i en masculí. Com que la protagonista és una noia, des de la seva perspectiva de dona ens fa veure que hi ha diferències que es convertien en desigualtat i, per tant, en discriminacions.

11.1 Educació i treball

11.1.1 Un cas molt clar de discriminació és el que fa referència a l'accés a la cultura, a l'educació. Recordem que encara ara hi ha llocs al món on les nenes no tenen possibilitat d'anar a l'escola i que l'analfabetisme i la pobresa que se'n deriva recauen majoritàriament sobre les dones:

–[...] M'he criat a la muntanya, al mig del bosc, com una cabreta. Mon pare era guàrdia forestal i el poble més proper estava a dues hores caminant. Els meus germans sí que baixaven al poble, a estudiar o a prendre vins, però jo no, era una dona i per això em quedava a casa ajudant ma mare. Em fa vergonya dir-ho, però no sé llegir ni escriure. (p. 30-31)

- Quines són les dades d'analfabetisme femení a casa nostra actualment? Quines són les dades d'analfabetisme femení en la població mundial actualment? Trobareu la informació fàcilment a la xarxa.
- Creieu que actualment a les famílies hi ha diferència de tracte entre fills i filles pel que fa a l'educació? Per què, sí o per què, no?
- A la vostra família, qui ajuda la mare o la persona que té cura de la llar?

11.1.2 L'accés a l'educació de les dones és clau per tal que puguin aconseguir feina, professionalitzar-se amb condicions i guanyar-se la vida per així gaudir de la independència econòmica:

–Ets mestra! Quina sort que teniu, una és mestra i l'altra és infermera, com es nota que la vida us ha tractat millor que a mi, que sóc una completa analfabeta –es va lamentar l'Agnès. (p. 60)

- Hi ha un exercici que és fàcil de fer –i que potser fins i tot ja heu fet– que consisteix a pensar les noies quina feina voleu fer i quina voldríeu fer si fóssiu nois, i a la inversa, els nois penseu quina feina voleu fer i quina voldríeu fer si fóssiu noies. Poseu-ho per escrit.
- Segons els resultats de l'exercici anterior, podeu fer comentaris sobre per què surt el mateix en femení i masculí o per què surt diferent.
- Hi ha una veritable igualtat d'oportunitats entre les noies i els nois? Busqueu exemples per il·lustrar la vostra opinió. Parleu-ne en grup.

11.2 Milicianes

11.2.1 Les guerres són nefastes, sobretot per a les dones i les criatures, la població civil, que s'ha de quedar a la rereguarda. Però en el cas de la Guerra Civil espanyola hi va haver dones que van anar a la guerra, al front, que van agafar les armes. Aquestes dones eren anomenades «milicianes», perquè no estava previst que les dones poguessin formar part de l'exèrcit com ara.

Aquest era el cas de la Maria i ella mateixa ho explica molt bé. Què diu la Maria sobre el fet de ser miliciana, a la pàgina 64?

11.2.2 Algunes dones que van prendre part com a milicianes a la guerra han estat fins fa poc actives en l'associació «Les dones del 36». Aquest grup, evidentment no gaire nombrós i cada cop menys per la seva edat, és molt representatiu i ha estat molt important i reconegut per la seva tasca de recuperació de la memòria històrica. Busqueu-ne informació i comenteu-la. En podeu trobar a **Viquipèdia**, on també hi ha enllaços externs.

Quina és l'activitat que han fet les dones de l'associació mentre han pogut?

11.2.3 Les dones, malgrat que excepcionalment hagin de lluitar per defensar la seva terra, la seva gent, i malgrat que ara tinguin accés a l'exèrcit regular, sempre han estat majoritàriament en els moviments a favor de la pau, de la no violència, de la resolució pacífica dels conflictes armats. Així es veu en les manifestacions constants dels grups de dones en aquest sentit. «Dones de negre» i «Dones per dones» a casa nostra són grups de dones que treballen amb dones que estan en zones de conflictes armats.

Podeu buscar-ne informació i comentar-la en aquestes pàgines web:

- **Dones de negre contra la guerra**
- **Trobada internacional de la Xarxa de Solidaritat de Dones contra la guerra.**

Quan i on sorgeix el moviment de «Dones de negre»? A quins països estan presents?

11.3 Estereotip i discriminació

Tant en temps de guerra com en temps de pau, s'espera que les dones siguin i actuïn d'una manera i els homes, d'una altra. D'aquestes maneres de ser i de fer de dones i homes que són imposades socialment se'n diu «estereotips» i comporten la discriminació de les dones, perquè les maneres de ser i de fer masculines són més valorades que les femenines.

11.3.1 Quan la Llíber es converteix en l'Ovidi, s'adona dels avantatges de ser home. Busqueu una cita a la pàgina 98 on s'explicita aquest fet.

11.3.2 Quina és la reacció de la Llíber quan veu i viu la discriminació com a dona al campament de resistents? Reviseu les pàgines 124 i 137.

11.3.3 La societat patriarcal en què vivim tradicionalment ofereix als homes una sèrie d'avantatges que semblen drets adquirits, però que, en realitat, són privilegis que, com a tals, són injustos. Per això, cal analitzar-los i trobar la manera de fer-ne deixament a fi de viure en una societat més igualitària. Actualment hi ha grups d'homes que han començat a treballar a favor d'una masculinitat diferent i que rebutgen la masculinitat hegemònica dominant fins ara, que els obliga a seguir l'estereotip de durs, violents, competitius...

Aconseguiu informació sobre les noves masculinitats i compartiu-la i comenteu-la. En podeu trobar al web **Homes igualitaris**.

11.3.4 En Marcel fa a l'Ovidi el comentari següent: *—Sembles una nena!* (p. 108)

- a) Penseu que aquest comentari pot molestar? Per què? Es pot dir que és un comentari masculista? Per què?
- b) Sou conscients que comentaris com aquest són una mostra de menyspreu vers les nenes, les noies i les dones?
- c) Sou conscients que aquest comentari molesta els nens, els nois i els homes que no volen ni tenen ganes d'anar demostrant una virilitat dura, agressiva i competitiva?

11.3.5 En Marcel té un comportament molt típicament masculí pel que fa a la competitivitat, fins i tot en parlar dels seus genitals:

—Una vegada vaig tenir una cosina que deia que la llargària no tenia cap importància. Això és molt fàcil de dir amb una peça com aquesta. Quant fa la teua? (p. 120)

Això s'entén en un context de temps ja passat o encara ara hi ha nois que actuen d'aquesta manera?

11.4 Relacions afectivosexuals

11.4.1 El tema del sexe i de les relacions afectivosexuals també té un espai a la novel·la. Rebeu formació afectivosexual a l'institut? Com la valoreu?

11.4.2 A partir de la pàgina 149 i fins al final del llibre, la Llíber i el Marcel ja són presentats com a una parella. Les situacions pròpies de la relació de parella, però, són tractades al llibre superficialment, per no entorpir la marxa de l'aventura dels personatges, tot i que amb detall suficient com per parlar-ne.

De fet, es tracta d'un contrapunt de joia i felicitat enmig de situacions tràgiques. Creieu que és realista la relació de parella plantejada en la novel·la?

11.4.3 Si no hagués estat per la guerra i la repressió, creieu que la Llíber i el Marcel s'haurien conegut? Per què sí o per què no?

11.4.4 Destaqueu algun element del comportament com a parella de la Llíber i del Marcel que us cridi l'atenció.

11.5 La gent gran

11.5.1 També surt a la novel·la una referència molt interessant sobre la gent gran i les seves relacions que val la pena destacar, perquè la nostra societat té tendència a arraconar la gent quan ja no la considera productiva:

A tots dos se'ls veia satisfets. Sobretot l'àvia, que per primera vegada des de feia molt de temps se sentia útil i no una pobra vella que feia nosa a aquell grup de gent. (p. 131)

- Quan i com se sent útil l'àvia?
- Creieu que abans no era útil? Per què sí o per què no?

11.5.2 La nostra societat pateix un envelliment considerable tenint en compte l'augment de l'esperança de vida i cal tenir molt clar que hem de conviure amb gent gran amb diversos nivells de dependència. Les dones grans són més nombroses que els homes, perquè l'esperança de vida de les dones és més alta.

L'**Institut Català de les Dones** (ICD) té una exposició titulada «Dones grans, grans dones». Consulteu la seva pàgina web, busqueu el catàleg d'aquesta exposició i feu-ne la ressenya.

11.5.3 Massa sovint ens oblidem que la gent gran té una vida afectivosexual i en aquesta novel·la, que és molt sensible als diferents aspectes de la vida humana, fins i tot aquesta qüestió està apuntada:

[...] i els va deixar sols perquè parlaren de les seues coses, d'aquelles coses que separaven els homes i les dones, que instauraven normes absurdes amb les quals les relacions personals i sentimentals quedaven totalment de banda. Feia temps que la Mercè no se sentia com una dona. Se sentia mare d'una filla morta, sogra d'un gendre perdut, viuda del seu marit, àvia de la seua néta, però no una dona. (p. 131-132)

- Quines eren/són les coses que separaven/separen els homes i les dones?
- A causa de quines normes les relacions personals i sentimentals quedaven i queden de banda? Què vol dir en aquest context «sentir-se com una dona» enfront de «sentir-se mare, sogra, viuda, àvia»?

Després de llegir

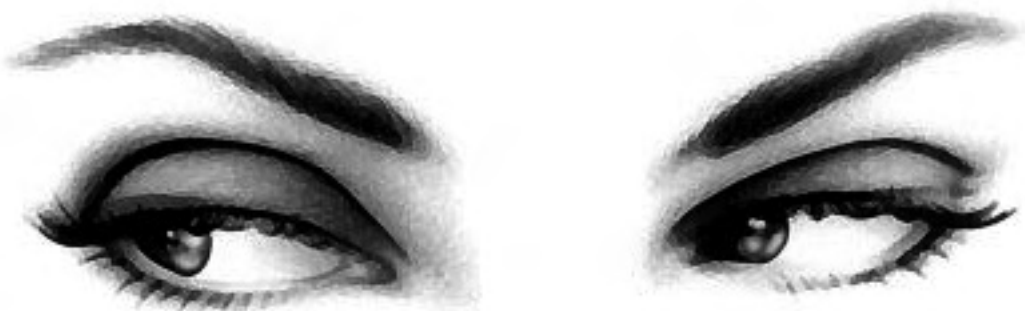
1 Després de llegir tota la novel·la s'està en condicions d'entendre i de lligar el primer i l'últim capítols:

- Per què la protagonista és a la *plaza del Caudillo* de València el dia 20 de novembre de 1975?
- Què va passar el 20 de novembre de 1975?

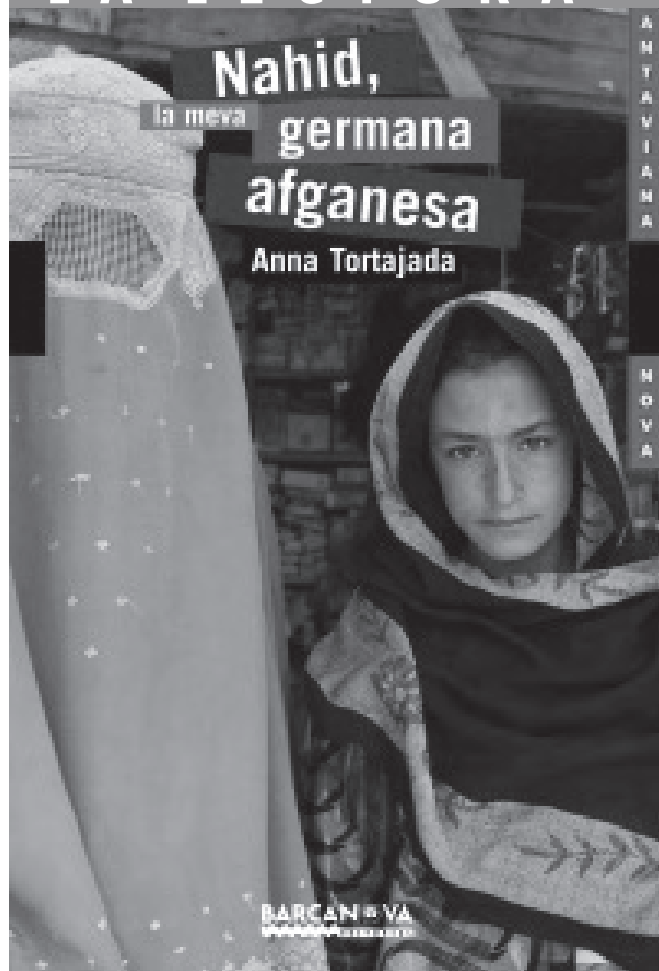
2 La novel·la té un final feliç:

- Expliqueu quin és aquest final.
- És versemblant? Per què sí o per què no?
- L'hauríeu acabat d'una altra manera? Quina?

- 3 Molt resumidament sabem què va ser de la vida de la Llíber i la seva família després de poder fugir. Però, què va ser de la vida del Marcel? Podríeu fer-ne un resum en paral·lel al de la Llíber.
- 4 Per acabar, ha arribat el moment de fer una petita redacció de valoració de la novel·la llegida. Per fer-la podeu llegir què en diu el professor Vicent Sanz en el seu **bloc Triticària**:
- a) Hi esteu d'acord? Per què sí? Per què no?
  - b) Què hi afegiríeu?

E L G U S T P E R
L A L E C T U R A *

2

***Nahid, la meva germana
afganesa***
d'Anna Tortajada

L A L E C T U R A *

E L G U S T P E R

L A L E C T U R A *

E L G U S T P E R

L A L E C T U R A *

E L G U S T P E R

L A L E C T U R A *

1

L'autora

1.1 Llegiu aquestes notes biogràfiques sobre Anna Tortajada i contesteu les preguntes que hi ha després:

Va néixer a Sabadell l'any 1957 i als vint anys va anar a viure a Alemanya, on va cursar la carrera de filologia hispànica. Des de molt petita va començar a escriure contes i ha escrit també guions de ràdio, novel·les, obres de teatre i fins i tot alguns poemes. Les ganes de viatjar i de conèixer realitats socials d'altres països la van animar a emprendre un arriscat viatge a l'Afganistan, on va ser testimoni de la tragèdia viscuda pel poble afganès.

- a) Quina formació professional diríeu que té Anna Tortajada?
- b) I quins interessos personals té?
- c) Quina motivació va portar-la a escriure *Nahid, la meva germana afganesa*? En què es basa?

1.2 Investigueu una mica més. Consulteu al directori **Qui és qui?** la fitxa d'Anna Tortajada i responeu aquestes preguntes:

- a) A quines ocupacions s'ha dedicat professionalment?
- b) En què consisteix la seva activitat com a escriptora?
- c) Quins gèneres literaris ha practicat en la seva activitat com a escriptora?
- d) Us sembla una escriptora normal i corrent o més aviat diríeu que és una mica especial? Expliqueu per què.

1.3 Ara llegiu aquesta notícia que parla d'ella i responeu les qüestions que hi ha a continuació:

Anna Tortajada i l'associació HAWCA-Catalunya parlen de l'Afganistan i inauguren l'exposició "El Crit Silenciat"

La Sala d'Actes Municipal, situada al soterrani de la **Biblioteca Municipal**, acull aquest vespre, a partir de dos quarts de nou, la inauguració de l'exposició "El Crit Silenciat. Una mirada a l'Afganistan i als camps de refugiats afganesos del Pakistan", que es podrà veure a la Garriga fins al dia 24. La mostra, que l'actualitat internacional situa en el màxim interès, recull fotografies de la visita que Xabier Mikel Laburu, Mònica Bernabé i Anna Tortajada van fer l'estiu del 2000 als camps de refugiats de Peshawar (Pakistan) i una incursió clandestina a Kabul. Després de veure la dramàtica situació de dones i refugiats, van crear la filial catalana de l'Associació per a l'Assistència Humanitària de les Dones i els Nens de l'Afganistan, **HAWCA**. La inauguració es completarà amb una conferència de Tortajada, autora del llibre "El grito Silenciado" (Mondadori, 2001). Acompanyarà l'exposició un vídeo de 12 minuts fet per l'Associació Revolucionària de Dones de l'Afganistan, **RAWA**. L'acte és organitzat per la Biblioteca amb el suport de la Regidoria de Cultura, l'Àrea de Cultura del Servei de Biblioteques de la Diputació i la **Fundació Caixa Sabadell**.

Vilaweb (08.11.2001)

- a) Situeu en un mapa del món les ciutats de Peshawar i Kabul. Podeu utilitzar l'eina **Google Maps**.
- b) Com va reaccionar l'escriptora davant el que va veure en el seu viatge a l'Afganistan?
- c) Al vostre parer, Anna Tortajada pot considerar-se una persona que s'implica en els problemes que troba o que més aviat se'n desentén?
- d) Personalment, participeu en qualsevol tipus d'organització? Us agradaria participar-hi? En quina mena d'organització? Per què?

2

El tema

2.1

Llegint la contraportada del llibre pot trobar-se un primer paral·lelisme entre l'autora de la narració i l'Ariadna, l'estudiant de periodisme que vol fer un treball sobre l'Afganistan i contacta amb la Nahid, una noia afganesa, a través d'Internet. Sabríeu explicar en què consisteix aquest paral·lelisme?

2.2

A la notícia de la pregunta 1.3. de l'apartat anterior, es fa esment de les organitzacions de dones **HAWCA** i **RAWA**. Justament, Anna Tortajada té una estreta relació amb la primera d'aquestes associacions. Consulteu els enllaços d'aquestes organitzacions i realitzeu aquestes activitats:

- a) Feu sengles resums d'unes quatre línies en què es parli dels continguts de cada organització.
- b) Digueu què és el que més us ha cridat l'atenció de cada un dels webs que heu visitat i per què.

2.3

Visiteu l'entrada sobre Afganistan a **Viquipèdia**. Informeu-vos de la història d'aquest estat de l'Àsia Central i feu-ne un breu resum que sintetitzi què hi va passar des del 1970 fins al 2004.

2.4

La complexitat de la situació a l'Afganistan és molt gran i és difícil d'explicar, i això es pot veure per les notícies que surten cada dia als mitjans de comunicació:

- a) Recolliu notícies de premsa sobre la situació a l'Afganistan.
- b) Busqueu també notícies sobre la intervenció dels estats occidentals, inclosa Espanya.
- c) Reflexioneu sobre la manera d'actuar occidental respecte de l'Afganistan.
- d) Recolliu en un mural les notícies i les reflexions que heu elaborat.

Comprensió lectora

1

Estructura

1.1

Com està organitzada la novel·la? Quina estructura té?

1.2

Tenint en compte la vostra condició de persones usuàries de les tecnologies de la informació i la comunicació, com us comunicaríeu amb algú de l'Afganistan?

1.3

Els textos dels missatges entre les amigues són versemblants? Traieu algun d'aquests missatges i reescribiu-lo de la manera que considereu més realista en les circumstàncies actuals.

2

Història i novel·la

2.1

Llegiu amb cura les notes prèvies de l'autora:

Aquesta novel·la és la història d'una amistat i alhora d'un poble. (p. 7)

En aquesta presentació l'autora diu que el contingut del llibre és història i és ficció. Com s'exemplifica aquesta barreja a la pàgina 9? Citeu les frases en què té lloc aquesta exemplificació.

2.2 La història té aires de llegenda, de fets extraordinaris, de personatges excepcionals. Qui va animar les tropes afganeses contra els exèrcits colonials britànics i es va sacrificar?

2.3 Resulta que una de les dones afganeses actuals més lluitadores es diu justament com aquesta heroïna: Malalai Joya. Feu una cerca a Internet per saber qui és i què fa. Després, feu un resum amb les dades que us hagin semblat més rellevants.

2.4 Cap al final de la novel·la, a la pàgina 161, surt el nom d'una altra dona afganesa que mereix la nostra atenció i record. De qui es tracta? També podeu informar-vos-en i explicar-ho.

2.5 La situació que ens explica la novel·la és tan dramàtica i hi passen tantes coses que fins i tot quan l'àvia narra la història de la seva pròpia família, a la Nahid li sembla que és un relat èpic. En quin moment de la novel·la té lloc aquesta explicació?

2.6 De tota manera, l'àvia també explicava contes per entretenir les criatures:

Fins i tot aconseguia riure quan la canalla volia jugar amb ella o escoltava els contes del murri d'en Nasruddin que l'àvia Nadima els explicava. (p. 43)

Aquests contes populars i de gran tradició encara ara s'expliquen i potser fins i tot alguns us sonen. El que passa és que en català el nom de «Nasruddin» es transcriu «Nasserdí». Podeu consultar l'[article de Viquipèdia](#) intitulat «Nasreddín», on hi ha alguns exemples d'aquests contes. Trieu-ne un per grups i expliqueu-lo a la resta de la classe o enregistreu-lo en vídeo, repartint-vos les intervencions per participar-hi tota la classe.

3 Personatges

3.1 Quins personatges són històrics a la novel·la?

3.2 En què s'ha basat l'autora a l'hora de caracteritzar els personatges de ficció?

3.3 Hi ha alguns personatges de ficció que tenen el seu retrat a la novel·la. Quins són? Llegiu, per exemple, les pàgines 19, 47, 72, 87.

3.4 Trieu algun personatge de la novel·la que no tingui retrat i redacteu el seu retrat el més complet possible o completeu el retrat dels que el tenen. Useu adjectius per definir les característiques del personatge escollit. Seguiu aquesta pauta:

- Descripció física
  - Detalls
- Descripció de la manera de ser, actuar...
  - Trets de caràcter més remarcables

4 Espai: sobre l'Afganistan

4.1 Situeu en el mapa els noms de lloc que surten al llarg de la novel·la com Kabul, Pakistan, Herat, Peshawar, Jalalabad, Kandahar... Usant l'eina [Google Maps](#), feu un recull d'imatges significatives d'aquests llocs.

4.2 On viu la Nahid i la seva família? Per què?

4.3 Llegiu aquest fragment del llibre, que fa referència a les condicions de vida dels refugiats afganesos al Pakistan:

Durant aquells dies estava arribant de l'Afganistan una nova allau de refugiats. Era hivern a Peshawar. Els nouvinguts es morien de fam i de fred durant la nit. Sobretot aquells que estaven més dèbils. Sobretot els nens petits. La gent no tenia on arrecerar-se. Dormien i morien al ras, sota les estrelles, entre els braços de les seves mares o de les seves germanes grans. (p. 168)

Existeix un organisme internacional que, en teoria, té cura de les persones refugiades, les que han hagut de fugir del seu país per la guerra i la repressió: ACNUR (Alta Comissaria de les Nacions Unides per als Refugiats). Consulteu **Viquipèdia** per obtenir-ne informació.

Aneu a la pàgina 126 del llibre i, a partir de la lectura que en feu, expliqueu què passa amb l'ACNUR en el cas de l'Afganistan. És eficaç la seva tasca? Quina opinió li mereix, a la Nahid?

- 4.4** De fet, és la pròpia gent refugiada la que busca solucions a la seva dramàtica situació. Què fa la mare de la Nahid i altres dones a favor de les criatures refugiades?
- 4.5** A què es dediquen els nens i les nenes que viuen a les barraques de la gent refugiada?
- 4.6** Què sabeu del treball infantil al món? Elaboreu un informe amb les dades més significatives que trobareu en aquesta font d'informació:

• Vilaweb: **El combat contra el treball infantil**

5 Temps: sobre la història de l'Afganistan

- 5.1** Ja s'ha dit que la història i la situació actual de l'Afganistan és molt complicada i difícil d'entendre. La Nahid dedica bona part dels seus missatges a explicar a l'Ariadna els antecedents del conflicte actual. Més o menys comença a les pàgines 35 i 36, i continua a les pàgines 40 i 41. Després, a les pàgines 122 i 123, l'avi Mahroof també va explicant coses i, finalment, a la pàgina 177, hi ha la informació sobre la situació a l'Afganistan actualitzada a l'any 2001, amb els bombardejos de l'OTAN després de l'atemptat terrorista de l'11 de setembre i el govern de Hamid Karzai.

Per grups, amb tota aquesta informació i altra que pugueu aconseguir, feu un resum esquemàtic o una seqüència de la història dels últims temps de l'Afganistan amb la cronologia corresponent i munteu un pòster cada grup per tenir-la present i poder-la consultar.

- 5.2** La història antiga de l'Afganistan, una terra de pas i de encreuament de cultures, té una presència significativa a la novel·la. Quins personatges històrics hi surten citats? Qui els cita i per què?
- 5.3** Què en sabeu de l'Imperi alexandrí i de les conquestes d'Alexandre el Gran? Fins on va arribar? A quin segle va viure?
- 5.4** Busqueu també informació sobre Genguis Khan i l'imperi mongol i poseu-la en comú.
- 5.5** Tal com explica la Nahid, a l'Afganistan viuen molts grups de població diferents en zones concretes. Re-llegiu la pàgina 56 i recolliu el noms d'aquests pobles.
- 5.6** Un dels episodis més recents de la història de l'Afganistan i que va tenir un gran ressò mundial va ser la destrucció per part dels talibans dels Budes de Bamiyan. Com ho veu l'Ariadna i què li diu a la seva amiga Nahid?
- 5.7** Busqueu informació sobre aquestes escultures i elaboreu la vostra pròpia valoració dels fets seguint aquesta pauta:
- Elaboreu un resum dels fets.
  - Escriviu la vostra valoració individual.
  - Poseu les vostres valoracions en comú.
- 5.8** La pel·lícula *Buda va explotar per vergonya* (*Buda as sharm foru rikht*) té com a rerefons la destrucció dels Budes de Bamiyan. Hana Markhmalbaf en va dirigir la filmació, l'any 2007, a l'Iran. La pel·lícula mostra la importància que té l'educació, representada per una nena que vol anar a l'escola:
- Després de completar les activitats 6 i 7 d'aquest apartat, visioneu la pel·lícula.

- b) Un cop vista, comenteu-la a l'aula. Centreu-vos en:
- Les impressions que us ha causat.
  - Les característiques dels personatges que hi apareixen.
  - La contraposició entre el material escolar i les armes al llarg de la pel·lícula.

6 Religions

6.1 La Nahid està molt preocupada per explicar les causes de la guerra a l'Afganistan, que no són, com podria semblar, les qüestions religioses i/o ètniques. Quines religions s'han practicat i es practiquen a la zona de l'Afganistan, segons el que es diu a la pàgina 39? Feu-ne la llista i doneu una breu definició de cada una, que serveixi d'aproximació.

6.2 A la Nahid i a la seva família els sap greu que *s'utilitzi la religió com a eina de poder o de repressió de la població*. I el cosí de la Nahid té molt interès que quedi clar que *el fanatisme i el fonamentalisme no són exclusius de cap poble ni de cap època*. Llegiu amb cura la pàgina 39 i la pàgina 131, comenteu aquestes opinions i, si podeu, exemplifiqueu-les en situacions més properes a vosaltres.

6.3 Què diu el pare de l'Ariadna sobre la Guerra Civil espanyola i altres guerres europees? Localitzeu-ne el passatge.

6.4 El còmput dels temps i la cronologia també és un tret diferencial a tenir en compte:

No ho sé del cert perquè nosaltres aquí no seguim el calendari cristià sinó el musulmà, i, tot i que sé calcular quines dates vostres corresponen a les nostres, avui estic una mica cansada i potser m'he confós. (p. 54)

- a) Investigueu en què es basa la diferència entre el calendari cristià i el musulmà.
b) Quin any és l'actual en el calendari musulmà?

6.5 Quines són les festes assenyalades a l'Afganistan? Consulteu la pàgina 71. Quan es celebra el Nawrooz (*Naw Ruz*)?

7 Repressió: talibans

7.1 Els afganesos refugiats al Pakistan no volen tornar a l'Afganistan mentre hi hagi els talibans. Se'n parla molt dels talibans, però qui són? Com ho explica la Nahid a l'Ariadna?

- a) Llegiu les pàgines 77 i 78, documenteu-vos i redacteu-ne una definició com si fos un article de diccionari enciclopèdic.
b) Quin tipus de gent forma part dels anomenats talibans, segons la Nahid (p. 78)?
c) Al llarg de la novel·la es va insistint en el règim de repressió i dels talibans contra la població civil. Quina és la seva actuació? Quins càstigs injustos i forassenyats apliquen els talibans (pàgina 78)?
d) Què els va passar a un equip de futbol pakistanès i per què?
e) Però els càstigs més horribles portats a terme pels talibans s'expliquen a la pàgina 157. Què passa a l'estadi de Kabul?

7.2 Cal lluitar contra la pena de mort arreu del món i hi ha organitzacions com Amnistia Internacional que treballen per denunciar aquestes situacions i ajudar les persones condemnades. Informeu-vos-en a partir a partir de la pàgina **La pena de mort, la pena del món** i elaboreu un reportatge periodístic, gràfic o audiovisual, en què s'expressin els arguments contra aquesta pràctica arreu del món.

7.3 Les accions repressores i incontrolades dels escamots talibans tenen moltes manifestacions contra la cultura:

–Em sembla, mare, que pocs llibres es deuen vendre ara a l’Afganistan –li respon la Farzana amb un deix de tristesa, mentre fa anar el cap–. Ja ho sap, vostè, que des que els talibans han sotmès la població, la lectura de qualsevol llibre s’ha convertit també en un acte subversiu; (p. 81)

- Per quines raons llegir podia considerar-se un acte subversiu, revolucionari, en l’Afganistan dels talibans?
- Havíeu pensat abans en aquest valor dels llibres i del fet de llegir? Redacteu un text argumentatiu sobre el valor de la lectura en la nostra societat i en l’educació de les persones a partir de la situació narrada en el llibre.

7.4 A les pàgines 96-98 es fa una narració del que passa a la llibreria que té a Kabul l’oncle de la Nahid, el pare del seu cosí Sharif. Expliqueu-ho amb les vostres paraules.

7.5 En una situació de repressió i de perill tan gran i generalitzada es planteja a la novel·la l’opció de quedar-se a l’Afganistan o sortir-ne. Qui es planteja l’opció d’anar a estudiar fora? Quina dificultat té? Per quin motiu no es decideix?

7.6 Com s’expressen i què diuen el pare i la mare de la Nahid, a la conversa que comença a la pàgina 151, parlant del fill que tenen estudiant fora? Quin dubte tenen?

7.7 Què pensen de la família que vivia abans a la casa?

7.8 Què opina el pare de les armes? Hi està a favor o en contra?

7.9 Com valoren l’esforç els pares de Nahid? Estan d’acord?

8 Onomàstica i llengües

8.1 La qüestió de les llengües sempre és important i significativa, i encara més quan es parla de pobles dels quals tenim poca informació:

- Quina és la llengua de la família de la Nahid?
- Quines són les llengües oficials de l’Afganistan (p. 71)?
- Quines són les altres llengües del país?

8.2 L’etimologia dels noms de persona sempre crida l’atenció:

- Què significa el nom de la mare de la Nahid, la Farzana? (Se’n parla a la pàgina 29.)
- Quin significat té el nom «Sofia», que és d’origen grec?

8.3 Coneixeu l’etimologia i significat originari dels vostres noms? Quin és? Feu una llista dels noms de la classe amb la seva etimologia.

8.4 És interessant el problema de consciència que planteja a la Nahid l’estudi de l’anglès. Per què el seu avi no està d’acord a estudiar anglès (p. 65 i 66)?

8.5 Quins són els avantatges d’aprendre anglès, segons la Nahid (p.15 i 66)?

9 Marcar la diferència

Ja hem vist que en aquesta novel·la les dones tenen un protagonisme clar i l’autora justament vol subratllar el valor de la seva actuació. La manera com viuen les noies i les dones en aquestes circumstàncies suposa una diferència que convé remarcar.

9.1 Les dones afganeses

Des del camp de refugiats al Pakistan, la Nahid i la seva família lluiten en els moviments de resistència i en la clandestinitat. Del començament de la novel·la fins al final hi ha precisament la lluita clandestina com a eix central i, curiosament, són les dones les que porten la iniciativa i n'assumeixen el risc.

- 9.1.1 Què fa la mare de la Nahid quan comença la novel·la (p. 23, 24 i 25)?
- 9.1.2 Quines tasques porten a terme la mare de la Nahid i les seves amigues a la clandestinitat (p. 32, 33)?
- 9.1.3 Quina és la decisió de la Nahid quan la Selma, amiga de la seva mare, està embarassada i no pot fer la seva tasca clandestina (p. 167-169)?
- 9.1.4 Què li passa al final, a la Nahid?
- 9.1.5 Qui continua la seva feina a la xarxa de solidaritat clandestina?
- 9.1.6 Abans de la seva última missió de portar material a l'interior, la Nahid tenia una altra responsabilitat dins de la xarxa clandestina. Quina?

9.2 Educació i treball

Al llarg de la història i arreu del món, una de les discriminacions més injustes i que porta conseqüències més greus per a les dones és no tenir accés a l'educació, que es prohibeixi a les nenes i a les noies anar a l'escola i que no tinguin oportunitat de saber llegir i escriure, aspecte bàsic per poder progressar com a persones i socialment. Això és el que passa encara actualment en molts llocs del món i, per això, es vincula analfabetisme amb la pobresa i la falta de llibertat de les dones. Sota el règim dels talibans podeu veure a la novel·la que les nenes i noies no poden estudiar, però també els nens i els nois en surten perjudicats.

- 9.2.1 Què explica el cosí de la Nahid sobre l'educació dels nois? Com han perjudicat als nois les prohibicions dels talibans contra les dones (p. 89)?
- 9.2.2 Quantes professores hi ha al vostre institut? I quants professors?
- 9.2.3 En la nostra societat, hi ha alguns sectors laborals, com ara l'educació i la salut, en què hi ha moltes dones:
  - a) Per què creieu que passa?
  - b) Per què no hi ha pràcticament homes que tinguin cura de les criatures a les llars d'infants?
- 9.2.4 La Nahid no ha pogut continuar estudiant i, abans de col·laborar en les feines clandestines, tenia cura de les criatures petites de la família igual que la seva amiga Basira. Però la Nahid, i sobretot la Basira, també fan una activitat que es pot considerar artística, que és brodar:

La Basira broda molt bé i, a més, li agrada. Fins aleshores, les noies, quan no havien de tallar verdures o estar per algun dels menuts, es passaven hores brodant plegades, assegudes al porxo mentre feien petar la xerrada. Els brodats de la Basira eren un autèntic prodigi, una filigrana. (p. 75)

Cosir i brodar s'han considerat tradicionalment feina de dones, però sempre hi ha hagut homes que cusen, com els sastres, i també el món de la moda té homes modistes importants:

- a) Com explicaríeu en què consisteix el fet de brodar a mà? Us recomanem que feu una cerca a l'**Enciclopèdia** i després elaboreu un resum amb les informacions que hi trobeu.
- b) Brodar es classifica com a artesanía. Enumereu altres treballs d'artesanía. Quina diferència hi ha entre «artesanía» i «art»? Cerqueu la definició d'aquestes paraules i analitzeu-ne les diferències de significat.
- c) Quan necessiteu que us cusin un botó o un descosint de la roba, qui se n'ocupa?

9.3 Impotència i por

- 9.3.1 La situació de les dones afganeses sota el règim dels talibans és desesperada, sobretot per a les vídues i les seves criatures. Expliqueu què els passa i quines són les causes de la seva situació (p. 104).
- 9.3.2 Al llibre hi ha una conversa entre la Basira, el Sharif i la Nahid sobre la por, el risc i el suïcidi (p. 99 i 100). Llegiu-la amb cura i expliqueu-la amb les vostres paraules.
- 9.3.3 Què en penseu d'aquesta situació que viuen les dones afganeses? Com penseu que reaccionaríeu vosaltres en circumstàncies tan dures com les seves? Poseu-ho per escrit.
- 9.3.4 El sentiment més present a tota la novel·la és la por i el malestar que aquesta provoca. Trieu algun moment de la novel·la en què es parla clarament de la por i expliqueu què la causa.
- 9.3.5 Feu en grup una llista de les vostres pors.

9.4 Burca

Hi ha encara un factor més punyent de repressió contra les dones, que surt ja des del començament de la novel·la: l'obligació de portar el burca, d'anar vestides en públic totalment tapades, inclosa la cara.

- 9.4.1 Quan surt citada per primera vegada aquesta vestimenta?
- 9.4.2 Què pensen i diuen algunes amigues de l'Ariadna sobre el burca?
- 9.4.3 No cal dir que el burca es pot considerar un cas extrem. En totes les cultures hi ha hagut i hi ha convencions imposades o acceptades relacionades amb la indumentària, que tenen un paper repressor i discriminatori sobre les persones. Busqueu-ne exemples gràfics a partir de cerques a Internet.
- 9.4.4 Llegiu amb tota cura els arguments que dona la Nahid contra el burca (p. 140). Quins són aquests arguments?
- 9.4.5 L'empatia és la capacitat i voluntat de posar-se en el lloc d'una altra persona per entendre què li passa i com se sent. L'Ariadna, per entendre què se sent amb el burca posat i patint les repressions de les dones afganeses, fa una experiència. Quina? Quin paper hi fa la seva germana Sònia (p.141)?

9.5 Relacions humanes

- 9.5.1 Avui hi ha molts tipus de família diferents: famílies amb pare i mare i criatures, amb avis, amb àvies, amb criatures adoptades, amb dues mares o dos pares, amb matrimonis separats, amb fills de parelles diferents, una mare sola o un pare sol amb criatures... En el llibre es parla de famílies que podríem qualificar de tradicionals, però que també tenen funcionaments diferents:
- Com és la família de la Nahid?
  - Com és la família de l'Ariadna?
- 9.5.2 Fer el menjar és una tasca també tradicionalment femenina, que té a veure amb totes les altres feines de tenir cura de les persones que porten a terme les dones, imprescindibles per a la supervivència quotidiana però que, en canvi, no són reconegudes ni valorades suficientment:
- Quin personatge té un protagonisme pel que fa a les tasques de la cuina?
  - A la pàgina 79 hi ha la descripció d'un sopar de la família de la Nahid. Qui hi participa? Què sopen? Com seuen i com mengen?
  - Qui té cura dels àpats a casa vostra? Dineu i/o sopeu en família?
- 9.5.3 La figura de la mare de la Nahid és molt important i el seu exemple és essencial per a la noia. La relació entre mare i filla és bona i contrasta amb la presentació que fa l'Ariadna de la seva mare:
- Quins són els trets que destaca l'Ariadna de la seva mare?
  - Quins trets destacaríeu vosaltres de les vostres mares?

9.5.4 L'Ariadna té una germana i les relacions entre elles tampoc no són gaire bones:

- a) Recolliu algun comentari dels que fa Ariadna sobre la seva germana.
- b) Teniu germans i/o germanes? Com porteu la relació amb les germanes i/o germans?

9.5.5 Fixeu-vos en aquest fragment, molt relacionat amb el títol de l'obra, i després contesteu les preguntes que hi ha a continuació:

Estimada Ariadna, quan vaig rebre el teu darrer missatge, em vaig sentir tan compresa, tan estimada, que vaig desitjar de tot cor tenir una germana com tu, millor dit, que tu fossis la meva germana.

Gràcies per la teva abraçada.

Estimada Nahid:

No saps com m'agradaria que fóssim germanes. N'estaria tan orgullosa! (p. 93)

- a) En aquest fragment, quin sentiment expressa la Nahid envers l'Ariadna: amistat o germanor? Justifiqueu la vostra resposta
- b) Quina diferència hi ha entre el concepte d'amistat i el de germanor? Assageu una definició d'aquests termes i d'allò que els diferencia.

9.5.6 El títol de la novel·la justament subratlla el fet que noies de cultures molt allunyades puguin considerar-se germanes. I és que, com a dones joves, ja heu vist a la novel·la que tenen moltes coses en comú. És el que el feminisme en diu «sororitat», que és l'equivalent femení a la fraternitat entre els homes:

- a) Quines són les coses que tenen en comú la Nahid i l'Ariadna?
- b) Quina és la relació entre la Nahid i la Basira?
- c) Per què s'enfada la Basira amb la Nahid?
- d) Què fa la Basira al final, quan la Nahid no torna?
- e) Resumiu l'evolució de la Basira al llarg de la narració

9.5.7 Entre les semblances entre l'Ariadna i la Nahid, es pot destacar el fet que a l'Ariadna li agradi en Dani i a la Nahid en Sharif. Tanmateix, l'entorn social i cultural en què tenen lloc les seves relacions afectives és molt diferent, com es veu en la conversa que tenen la Nahid i la seva amiga Basira sobre els matrimonis pactats per les famílies:

–Basira, no siguis antiquada! Parles com si fossis del temps de la meva àvia Nadina, quan els matrimonis es pactaven entre les famílies, o una noia de qualsevol zona rural perduda. (p. 112)

- a) Com veu la Nahid el fet dels matrimonis pactats?
- b) Quan i com Sahrif declara el seu amor a Nahid?
- c) Quins poemes triaríeu per declarar el vostre amor a la persona estimada? Feu una antologia de poemes amorosos. Al web [Estima en català](#), en podeu trobar molts.

Després de llegir

1 Cap al final, abans de l'anada fatal de Nahid i el seu cosí a Kabul, hi ha l'últim missatge de Nahid. Aquest missatge és una espècie de testament on expressa tots els seus desitjos:

- a) Assenyaleu la pàgina on hi ha aquest passatge.
- b) Què vol dir que l'Afganistan serà un país de dones?
- c) Les dones afganeses que protagonitzen la novel·la volen ser com les dones occidentals? Raoneu la vostra resposta.
- d) Quines són les seves reclamacions? Relacioneu-les amb els [drets humans](#), consultant Viquipèdia.

2 Fixeu-vos que la igualtat i la diferència són com les dues cares del mateix full de paper: d'una banda, pel que fa als drets de les dones, totes han de ser iguals a tot arreu i, d'una altra, cal reconèixer i respectar les diferències i diversitats que enriqueixen.

En aquest món, la il·lusió i l'esperança de la superació de les desgràcies i de les injustícies dóna molta força per viure i per continuar lluitant:

- a) Hi ha un eslògan dels moviments socials alternatius que diu: «Un altre món és possible.» Quines coses no us agraden, quines canviaríeu, de la societat actual?
- b) Com us imagineu vosaltres als trenta anys? Quin canvis penseu que haureu experimentat com a persones?
- c) I com us imagineu que serà la societat en relació amb els drets de les persones arreu del món?

3 Per acabar, ha arribat el moment de fer una petita redacció de valoració de la novel·la llegida. Llegiu què en diu el professor Vicent Sanz en el seu bloc **Triticària** i redacteu un text en què doneu compte dels punts següents:

- Aspectes amb els quals esteu d'acord.
- Aspectes que no compartiu.
- Raonament d'acords i desacords amb el que diu el text.
- Aspectes que hi trobeu a faltar i raonament.

sistemasocial.com/politica

E L G U S T P E R
L A L E C T U R A *

3

Temps de perdre
de Maria Mercè Roca

L A L E C T U R A *

E L G U S T P E R

L A L E C T U R A *

E L G U S T P E R

L A L E C T U R A *

E L G U S T P E R

L A L E C T U R A *

E L G U S T P E R

L A L E C T U R A *

1.1 Llegiu la informació biogràfica que sobre Maria Mercè Roca hi ha al seu web de l'AELC. La trobareu a l'apartat **Biografia**. Després, contesteu les preguntes que hi ha a continuació

- Destaqueu els aspectes de la seva vida que us cridin l'atenció: Quan comença a treballar i de què? Què fa en acabar el batxillerat? Quins estudis inicia l'any 1975? Com és que comença a escriure i continua fent-ho?
- En quina sèrie de televisió ha treballat com a guionista?
- Relacioneu amb aquest fragment de la novel·la algun fet de la vida de la Maria Mercè Roca esmenta a la seva biografia:

[...] ha treballat des que era molt jove: a dotze anys ja vigilava el nen de la veïna de sota, guardava la parada de fruita que té la seva tieta al mercat, i durant molt de temps va anar a comprar per a una dona que estava malalta. (p. 23)

1.2 El treball és un dels fils conductors de *Temps de perdre* que té relació amb la trajectòria personal de l'autora:

- I vosaltres, feu algun tipus de feina durant les vacances o els caps de setmana? Quina? Si no en feu cap, quina us agradaria fer i per què?
- A la nostra societat actualment hi ha un límit d'edat per començar a treballar, però en altres èpoques i en altres llocs del món les criatures treballaven i treballen en condicions d'explotació. Consulteu la pàgina **El combat contra el treball infantil** i cerqueu quines institucions i organitzacions internacionals treballen per l'eradicació del treball infantil.

1.3 A qui dedica la novel·la M. Mercè Roca i Perich? Podeu relacionar aquest fet amb la temàtica de la novel·la? Segons la contraportada:

Laura, la jove protagonista d'aquesta novel·la, es debat entre l'afecte a la seva grisa realitat i la il·lusió per un món enlluernador, intuït però encara desconegut.

1

Temps

1.1

El primer que trobeu en obrir el llibre és una coneguda cita de la Bíblia, de l'*Eclesiastès*:

- Què és exactament l'*Eclesiastès*? Contextualitzeu-lo en la Bíblia.
- Quina relació té amb el títol de la novel·la?
- Fixeu-vos en el model de l'oposició de contraris de la cita de l'*Eclesiastès*. Proveu de d'allargar-la repetint el mateix esquema. Després, poseu en comú totes les aportacions del grup.
- Consulteu els diccionaris i recolliu locucions i frases fetes que incloguin la paraula «temps». Aclariu-ne el significat si és necessari.
- El temps pot ser un greu problema en la nostra societat. Sempre anem pendents dels horaris, ja sigui per la puntualitat o per la distribució de l'horari i del calendari. Quina relació teniu vosaltres amb el temps: teniu prou temps? Us falta temps? Què en feu del temps? Feu el vostre horari complet d'un dia qualsevol.

1.2

A la novel·la hi ha un comentari a la pàgina 15 que diu: *A la fàbrica el temps no es mesura igual que a fora*:

- A l'institut el temps es mesura igual que a fora? Esmenteu quines són al vostre parer les principals semblances i/o diferències.
- La percepció del temps és molt diferent segons l'estat d'ànim i això és el que li passa a la Laura després de la seva aventura amorosa a París. Quin significat té, en aquest context, aquesta frase: *També al paradís deu passar el temps*. (p. 62)
- El paradís celestial, segons la tradició religiosa és etern: Què vol dir «etern»?
- Llegiu aquesta citació en què es parla de la percepció del temps i contesteu per què la Laura sent que *aquelles hores* van ser tan breus:
Refà tossudament l'escenografia d'aquelles hores, que van ser tan breus però que li pesen més que tota l'altra vida. Divuit anys contra sis hores, i guanyen les hores. (p. 63)
- Teniu alguna experiència per compartir en què es vegi que el temps es fa més llarg o més curt segons com esteu i/o què feu? Penseu-hi una mica i poseu un exemple de cada cas.
- Al mig de la novel·la i al final hi ha un parell de dades cronològiques que fan que es pugui determinar exactament quina hora, quin dia, quin any i quin període de l'any són els de l'acció:

Al panell els dígit van corrent sense retorn: ara mateix només falten sis-cents deu dies, cinc hores, vint-i-vuit minuts i tres segons per arribar a l'any dos mil; per la pica del temps ja s'han escolat sense dir res una pila de minuts. (p. 58-59)

Com que aquest cap de setmana han canviat l'hora avui quan han entrat a la fàbrica encara era fosc. (p. 133)

Podeu fer els càlculs pertinents i dir de quines dates es tracta?

1.3

Llegiu la seqüència de totes les activitats que fa la protagonista per arribar al seu lloc de feina, al matí:

La noia no es concedeix ni un segons de mandra: s'aixeca com si un ressort l'empenyés, camina amb els ulls tancats fins a la cuina, engega la cafetera, posa la llet al microones, s'acaba la tassa d'un glop, es vesteix de pressa, agafa la bossa, es posa la jaqueta que hi ha al penja-robes del rebedor, tanca la porta d'una revolada i baixa de dos en dos els graons del tram d'escala que hi ha fins al carrer [...] Deixa la jaqueta a l'armariet, es posa la bata, es corda els dos únics botons que li queden i s'acosta a la seva màquina [...] (p. 11-12)

Reescriuiu aquesta mateixa seqüència mantenint la tercera persona i canviant les activitats originals per les que porteu a terme al matí des que us desperteu fins que arribeu a classe.

1.4 El temps lliure, el temps de lleure, que és molt important a la vida de la Laura, ho és també a la nostra pròpia vida i mereix que hi reflexionem:

- a) Quines són les afeccions de la Laura en el seu temps lliure (p. 17)?
- b) Quin tipus de pintura fa? Quins temes pinta? Quins colors fa servir (p. 17 i 18)?
- c) Quines són les vostres afeccions personals en el vostre temps de lleure?

2 **Espais**

2.1 La fàbrica

2.1.1 La història comença amb una descripció de la fàbrica on treballa la Laura (p. 11):

- a) Assenyaleu les paraules, especialment adjectius, que marquen aquesta descripció.
- b) Dels termes seleccionats, se'n pot deduir el sentit de la descripció feta. Quin caràcter té, doncs, la fàbrica, des de bon començament?

2.1.2 L'autora ha col·locat la protagonista treballant en un fàbrica de texans, un tipus de vestimenta «universal» que tothom porta en un moment o altre de la vida. Sabeu d'on provenen els texans que es poden trobar actualment a la venda i quantes etapes de producció passen fins que hi arriben? Qui i com ha cosit la roba? D'on prové el cotó? A quin país o països s'han fet? Com és possible que es puguin adquirir a preus tan baixos?

- a) Feu una recerca i contesteu les qüestions anteriors.
- b) Quina relació existeix actualment entre la producció i comercialització de texans, d'una banda, i la **globalització**, de l'altra? Si convé, aclariu aquest terme i feu una redacció en què es justifiqui aquesta relació.

2.1.3 La Laura, a la fàbrica, té la feina de planxar els pantalons texans després de tot un llarg procés. Quins són els passos que ha de seguir per fer-ho (p. 13)?

2.1.4 Hi ha un aspecte del treball fabril molt important, amb una presència concreta en la novel·la: la seguretat i els riscos laborals:

- a) Quin accident va tenir el pare de la Laura? Quines en són les conseqüències (p. 25)?
- b) Consulteu les estadístiques sobre **sinistralitat laboral a Catalunya** i classifiqueu l'accident del pare de la Laura segons els tipus d'accident que s'hi contemplan.
- c) Feu una valoració d'aquestes estadístiques. Poden considerar-se altes o baixes? Per què?

2.1.5 El gerent de la fàbrica té por que la Laura i la Marga no vagin a plantejar-li problemes (p. 48):

- a) Quines són les demandes que sospita que li podrien plantejar?
- b) Com reacciona quan coneix la petició de les noies? És coherent amb la seva manera de relacionar-se amb el personal de la fàbrica? Per què?
- c) canvi d'horari o una reducció de jornada. Com ho argumentaríeu? En grups de tres, podeu escenificar la situació.

2.2 París: turisme i feina

2.2.1 L'atzar permet a la Laura de fer un viatge a París juntament amb la seva amiga Marga (p. 45 i 46):

- a) Quin tipus de turisme han fet la Laura i els membres de la seva família fins a aquell moment?
- b) Com reaccionen el seus familiars davant l'anunci del viatge a París? Per què?

- 2.2.2 Abans de marxar, la Laura ha de preparar-se per al viatge (p. 50):
- Què decideix a l'hora de fer la maleta? Què compra?
  - Quins són els consells de sa mare? Hi esteu d'acord?
  - Hi trobeu a faltar alguna cosa?
  - Feu-vos la vostra pròpia llista.
- 2.2.3 Per recordar el viatge a París i poder-lo explicar tot quan torni, la Laura recull en un dietari tot el que fan (p. 52-53). Llegiu quin recorregut fan fins al darrer dia abans de marxar, imagineu-vos que sou la Laura i reescriuiu en primera persona aquest passatge del llibre com si fos un resum del viatge.
- 2.2.4 Al començament d'aquest capítol 3 (p. 52-54), hi apareixen tots de noms de lloc i de coses que coneixen la Laura i la Marga a París:
- Localitzeu-los en el text i feu-ne una llista.
  - Repartiu-vos les paraules d'aquesta llista per grups, cerqueu-ne el significat i després poseu-los en comú.
  - Localitzeu els llocs sobre un mapa de la ciutat.
- 2.2.5 Al capítol 4 (p. 70-72), la Laura torna a viatjar a París i refà la ruta que la porta a casa de Jean. Rellegiu aquest passatge, preneu nota dels llocs per on passa i, sobre un **mapa interactiu**, reconstruiu la ruta tot comprovant si les dades que hi ha al llibre s'ajusten a la realitat.
- 2.2.6 Al capítol 7 (p. 77-81) sobrevé el fracàs amorós de la relació que la Laura mantenia amb el Jean:
- Expliqueu amb les vostres paraules com es van desenvolupar els fets d'aquesta relació amorosa fins que la Laura és foragitada de casa de Jean.
  - Què decideix fer la Laura després dels fracàs amorós (capítol 8, p.83-87)?
  - Quin paper té Monsieur Claude en aquest punt de la novel·la (p. 87-93)?
- 2.2.7 Després del fracàs i l'engany, la Laura té problemes per comunicar-se amb la família i amb les amigues, i només els escriu unes cartes curtes:
- Determineu qui són els destinataris d'aquestes cartes i indiqueu-ne la localització al llibre.
  - Què hi diu, la Laura, en aquestes cartes?
- 2.2.8 El bistròt *Chez Claude* és el petit món on va a parar la Laura:
- Com és el local? Feu-ne una descripció amb les vostres pròpies paraules segons que us l'imagineu a partir de les indicacions que apareixen a la novel·la.
  - En què consisteix la feina de la Laura a *Chez Claude*?
  - Qui són les seves companyes de feina? Tenint en compte el que se'n diu a la novel·la, feu-ne una descripció amb les vostres pròpies paraules.
- 2.2.9 Monsieur Claude és un personatge singular que adquireix un paper específic cap al final de la novel·la, quan la Laura treballa al seu bistròt:
- Feu una caracterització del personatge basada en una descripció física i dels seus trets de caràcter, a partir del que se'n diu a la novel·la (p. 87-89, 93-95).
  - Monsieur Claude parla de la seva joventut i fa referència a un fet que és molt important dins de la història de França, en el qual va participar personalment. El coneixeu? Feu una petita recerca, documenteu-vos mínimament i redacteu-ne una síntesi.
  - Quina relació mantenen Monsieur Claude i Madame Sardou? Feu-ne una descripció que contempli com ha evolucionat al llarg del temps (capítol 13, p 107-111).

- d) Quin paral·lelisme hi ha entre la relació que mantenen Monsieur Claude i Madame Sardou i la vivència de la Laura? Argumenteu la vostra resposta a partir de la relectura del darrer paràgraf del capítol 15 (p. 118).

3

Estudis i llengües

3.1

Per a la família de la Laura tenir feina és el més important i potser per això la Laura va deixar d'estudiar, perquè ningú la va animar a continuar. Fixeu-vos quins són els raonaments del pare i de la mare de la Laura respecte als estudis de la seva filla (p. 24). Hi esteu d'acord? Justifiqueu la vostra resposta.

3.2

I què va pensar el professorat quan la Laura va deixar d'estudiar i es va posar a treballar? Exposeu de manera argumentada el vostre punt de vista sobre la qüestió.

3.3

A més de treballar a la fàbrica de texans, la Laura estudia francès:

...i enfila cançons de moda en anglès que no acaba mai de saber del tot què diuen: ella a les tardes fa dos anys que estudia francès, perquè alguna cosa s'ha de fer: planxar pantalons, ho té molt clar, no és una feina per a tota la vida. (p. 14)

- a) Amb quina perspectiva estudia francès, en aquest moment de la novel·la?
- b) Els estudis de francès li serveixen de pretext per aventurar-se per segona vegada a París. Un cop acabada aquesta aventura, entre tots els canvis que s'endevinen en la vida de la Laura, n'hi ha també un de referit als estudis de llengües. En què consisteix aquest canvi? És amb la mateixa perspectiva que al començament? Per què?

4

Economia

4.1

L'economia domèstica, tema rellevant de la vida quotidiana, té també importància a la novel·la:

- a) Com es distribueixen els diners que guanya la Laura a la fàbrica (p. 37-38)?
- b) En què es gasta la seva part personal?
- c) Quin tipus d'economia teniu vosaltres? La vostra família us dóna diners amb regularitat? Feu alguna feina remunerada? Estalvieu? Organitzeu un debat a partir d'aquestes preguntes.

5

Marga: amistat i felicitat

5.1

La novel·la, en el primer capítol, que és el més llarg, presenta la Laura a la feina, a casa, amb la família i també amb les seves amigues. La Laura té molta sort de tenir una gran amiga a la fàbrica, la Marga:

- a) Com és la Marga? Feu-ne una descripció psicològica a partir dels fragments que hi fan referència a les pàgines 15 o 29-31.
- b) Considereu que la Marga és una bona amiga per a la Laura? Justifiqueu la vostra resposta.
- c) Per què a la mare i al pare de la Laura no els agrada la Marga (p. 46)?

5.2

El dia de l'aniversari dels divuit anys de la Laura, ella i la Marga sopen juntes i es fan confidències. Aquesta conversa és clau per entendre com se sent la Laura (p. 31):

- a) Assenyalau quines són les causes de l'estat d'ànim de la Laura en aquell moment de la novel·la.
- b) La Laura pregunta a la Marga si és feliç. Quina és la vostra resposta si us pregunten si sou feliços? Justifiqueu la vostra resposta.
- c) Feu en grup una llista de situacions i coses que us provoquen felicitat.
- d) Quina sortida veu la Laura a la seva situació i al seu estat d'ànim? La trobeu raonable o no? Justifiqueu la vostra resposta (p. 31).

- e) I què hi contestaríeu vosaltres a la pregunta plantejada: «Què t'agradaria fer?» En grup, feu una llista de les coses que us agradaria fer.
- f) Quan i com se sent feliç la Laura (p. 103-104)?
- g) I amb Jean, se sentia igualment feliç, quan va retrobar-lo al durant el seu segon viatge (p. 77-78)? Exposeu el vostre punt de vista.

6

Contes i jocs d'atzar

6.1

En la narració de la relació entre la Laura i el Jean apareixen referències diverses a contes tradicionals, tractades per l'autora com a recurs estilístic per bastir l'orientació que vol donar a la ficció que narra, una orientació que cal relacionar amb la fantasia:

- a) Rellegiu, al capítol 3, el passatge de la primera trobada de la Laura i el Jean (p. 57-59). En aquest passatge hi ha una referència a un dels contes tradicionals més famosos. Localitzeu-la i relacioneu-ne la significació amb la relació que s'estableix entre els dos personatges.
- b) Més endavant, després de la primera experiència de relació reeixida amb en Jean, la Laura experimenta un canvi personal. L'autora també recorre a un altre conte molt conegut per expressar aquest canvi. Rellegiu el primer passatge del capítol 4 (p. 63-65), identifiqueu-ne els elements i a quin conte es fa referència.
- c) Quan Laura torna a París i pretén refer el camí per trobar en Jean, també hi ha una referència al conte de *Hansel i Gretel*. Quina (p. 71)?

6.2

La sort és un element important en aquest *Temps de perdre*:

- a) Inicialment, la sort hi apareix en forma de joc d'atzar, d'aposta, en el passatge del sopar amb la Marga (p. 29-31). Quines motivacions tenen la Laura i la Marga per jugar a la Lotto?
- b) La Laura té molt clar el que li agradaria fer si li toqués la loteria. Què opineu sobre el canvi de vida que s'imagina? Justifiqueu la vostra resposta.
- c) Què faríeu vosaltres si us toqués la loteria? Discussiu en grup quina seria la millor opció.
- d) Justament el premi d'una rifa del supermercat és el detonant de l'acció i del canvi de la protagonista. Expliqueu què passa amb aquesta rifa.
- e) Recordeu el conte de *La lletera*? Busqueu el paral·lelisme entre aquest conte tradicional i la història de la Laura.

7

Alcohol

7.1

L'alcohol és una droga present en la vida de la nostra societat. A la novel·la n'hi ha unes quantes referències:

- a) Com influeix en l'ànim de la Laura, en el passatge clau del sopar (p. 31)?
- b) I quan van a comprar al supermercat, com se senten ella i la Marga (p. 39)?
- c) Quin paper fa l'alcohol en la celebració del dinar dels diumenges a casa dels pares de la Laura?
- d) Quina relació hi ha entre el pare de la Laura i l'alcohol (p.32)? Per què?
- e) Quina és l'actuació de Monsieur Claude sota els efectes de l'alcohol (p. 130-131)? És coherent amb la seva actuació anterior envers la Laura?

7.2

Quins coneixements teniu sobre l'alcohol? Consulteu la informació que hi ha a la **Guia de salut per a joves** i especifiqueu quins són els efectes que us poden afectar i els perills que signifiquen.

8**Marcar la diferència****8.1** Estereotips

- 8.1.1 Parlant del francès i de la gent de França, el gerent de la fàbrica fa un comentari que és un estereotip, un prejudici (p. 49). Es tracta d'un comentari generalitzador que es fa i es repeteix malgrat que després es vegi a la realitat que no és cert:
- Quin és?
  - Expliqueu el sentit d'aquest prejudici amb les vostres pròpies paraules.
- 8.1.2 Els estereotips que, per desgràcia, estan més estesos són els referents al sexe. A la novel·la surt un exemple molt clar i discriminatori de coses que poden fer els nois i no poden fer les noies (p. 14):
- Localitzeu la citació concreta en què s'explicita aquest prejudici.
  - Quina és la via de transmissió del prejudici? Per què?
- 8.1.3 Especifiqueu dos prejudicis referits a les relacions entre dones i homes:
- Un que aparegui o pugui deduir-se de la novel·la.
  - Un altre d'extret de la vida quotidiana.

8.2 Mares

- 8.2.1 A més de la Marga, la Laura té una altra amiga que representa un altre tipus de dona, molt diferent. Com és? Què li passa (p. 20-21)?
- 8.2.2 L'Ester té disset anys quan es queda embarassada. Els embarassos adolescents plantegen una problemàtica molt delicada. La **Llei de salut sexual i reproductiva** contempla una mesura preventiva dels embarassos adolescents, que és sobretot la formació afectiva sexual de les nenes i nens, de les noies i nois:
- Reflexioneu una mica i especifiqueu mitjançant quins procediments heu arribat a formar-vos la idea que teniu sobre el sexe i la reproducció.
  - Penseu si la vostra formació afectiva sexual pot considerar-se satisfactòria o bé hauríeu de tenir més coneixements. Argumenteu el vostre raonament.
- 8.2.3 Quines preocupacions té l'Ester durant l'embaràs? Quines preguntes fa, quan parla amb la Laura (p. 21)?
- 8.2.4 A la novel·la, l'autora pretén desdramatitzar la situació de la maternitat de l'Ester i diu que la Laura i l'Ester juguen a fer de mares (p. 39). Què fan concretament?
- 8.2.5 La relació entre mares i filles adolescents, en general, no és fàcil. A la novel·la té molta importància la relació entre la Laura i la seva mare:
- Expliqueu amb les vostres paraules què li passa a la mare de la Laura i de què té por (p. 42-43).
  - Què comparteixen mare i filla?
  - De què està convençuda la mare de la Laura?

8.3 Pares

- 8.3.1 Si amb la mare la relació de la Laura és difícil, sembla que encara és pitjor la relació amb el seu pare:
- Què pensa i com actua el pare de la Laura quan la veu vestida i arreglada per anar a celebrar els seus divuit anys (p. 29)?
  - Per què la Laura sent vergonya pel seu pare (p. 33)?
  - Per què a continuació *s'avergonyeix de la vergonya que sent* (p. 33)?

d) Imagineu que la relació entre la Laura i el seu pare és fluïda. Redacteu la conversa que tindrien en aquestes circumstàncies.

8.3.2 El pare de la filla de l'Ester és força misteriós. No se sap si l'Ester i ell continuen sent parella o si s'ha acabat la relació, que és el que sembla, perquè de sobte a la pàgina 40 surt una informació sorprenent:

a) Què diu que passa?

b) Amplieu aquest passatge de la novel·la redactant l'explicació de tot el procés que ha conduït a aquesta situació, tal com us imagineu que pot haver passat.

8.4 Relacions afectivosexuals

8.4.1 A la novel·la surten reflectides diverses situacions que es poden donar en les relacions afectivosexuals. La relació de la Laura amb el Manel es presenta molt conflictiva:

a) Què vol dir: *Enmig del riu, portats pel corrent, la Laura i el Manel avancen amb els cossos junts però els cors separats* (p. 40)? Rellegiu el passatge i expliqueu-ne el sentit.

b) Què passa quan van al cinema la Laura i el Manel?

8.4.2 La Laura i el Manel discuteixen un diumenge a la tarda (p. 32) i no saben reconciliar-se:

a) Quins són els gestos que haurien permès la reconciliació?

b) Què hauríeu fet en la seva situació? Expliqueu-ho.

8.4.3 De tota manera, la Laura i el Manel no ho tenen fàcil perquè no estan d'acord amb el tipus de relació que volen tenir, tal com s'expressa a la pàgina 19. Aquest paràgraf diu moltes coses i molt importants sobre la relació entre les persones i la relació de parella en particular:

a) Per què la insistència és del Manel i la negació és de la Laura?

b) En aquest passatge apareixen conceptes clau per entendre les relacions humanes. Cerqueu-ne el significat i poseu un exemple de cada un: frustració, decepció, culpa.

8.4.4 La relació amb el Manel continua fins que la Laura torna de París i es produeix el trencament (p. 67):

a) Què diu la Laura? Creieu que s'expressa adequadament?

b) Penseu que la reacció del Manel és correcta? Per què?

c) Com creieu que ho hauria hagut de dir el Manel?

d) Com creieu que hauria reaccionat la Laura?

8.4.5 Malgrat que el trencament de la relació amb el Manel ha estat per iniciativa de la Laura i sembla que ella queda tranquil·la i descansada, després es veu que no és ben bé així (p. 100-101):

a) Penseu que és «normal» aquesta reacció de la Laura? Per què?

b) Quina imatge fa servir l'autora per expressar tot el que té de negatiu la gelosia?

c) Proposeu una altra imatge per representar la gelosia.

8.5 Talla amb els mals rotllos

8.5.1 La idea d'amor romàntic que té la Laura està relacionada amb la creença que trobarà «el príncep blau» que la farà feliç. A la novel·la s'insisteix en aquest tòpic. Fixeu-vos en aquestes citacions:

La Laura té uns somnis molt clàssics, absolutament conservadors per l'edat que té, però l'amor ja ho fa, d'amansir les persones. (p. 68)

Si tinc sort, pensa, d'aquí a poca estona hauré trobat l'home que per primera vegada en divuit anys em va fer sentir com a una reina. (p. 71)

Quan Jean marxa amb els seus companys la Laura fa de mestressa d'aquell palau. (p. 78)

- a) Quins són els somnis i l'actuació de la Laura respecte a l'amor que espera trobar en Jean?
- b) Què li aconsellàrieu, en la seva situació?

8.5.2 Fixeu-vos en l'efecte que produeix l'atribució a Jean dels mateixos somnis i actuació de la Laura:

*En Jean té uns somnis molt clàssics, absolutament conservadors per l'edat que té, però l'amor ja ho fa, d'amansir les persones.

*Si tinc sort, pensa, d'aquí a poca estona hauré trobat la dona que per primera vegada en divuit anys em va fer sentir com a un rei.

*Quan Laura marxa amb els seus companys en Jean fa d'amo d'aquell palau.

- a) Veuríeu lògica l'actuació del Jean respecte a l'amor? Per què?
- b) Qui és que busca la dependència i la submissió en la relació entre la Laura i el Jean? Per què?
- c) Feu una valoració de l'actuació dels dos personatges pel que fa a la relació que mantenen.

8.5.3 Una de les característiques més perjudicials del tipus de relació amorosa que la Laura intenta establir amb el Jean és que és tracta d'un amor possessiu: *Ara ell és seu; ella és d'ell* (p. 78). Quins riscos planteja aquest tipus de relació?

8.5.4 El perill de les víctimes d'una situació d'engany i d'abús és vist per la gent del voltant. Com tracten i consideren la Laura els amics d'en Jean (p. 80)?

8.5.5 Reflexioneu com actuaríeu si un amic o amiga vostre actués possessivament envers la seva parella, o bé, al contrari, sabéssiu que està sent enganyada per la seva parella. Seguiu aquests passos:

- En petit grup, reflexioneu sobre les situacions plantejades.
- Preneu nota de les conclusions a què arribeu en cada cas.
- Oralment, contrasteu les idees del vostre grup amb la dels altres.
- Intenteu acordar unes estratègies a seguir per actuar en casos semblants.

8.5.6 El desenllaç de la relació de la Laura i en Jean es produeix violentament quan apareix la dona d'en Jean (p. 80-81):

- a) Quins són els sentiments de la Laura en aquell moment?
- b) Quina és l'actuació del Jean? Feu-ne una valoració personal.

8.5.7 Llegiu aquest fragment. S'hi estableix un paral·lelisme entre l'entrepà que es menja i els sentiments que experimenta:

Devora un entrepà molt complicat recolzada a la paret del monument als deportats dels camps de concentració nazis, atenta a cada queixalada que no li caiguin els molts ingredients de què es compon, mentre intenta endevinar, disseccionant-los, la composició dels seus sentiments: tristor, molta. Però més vergonya que despit. Més desencant que desesperació. (p. 85)

Comenteu aquest paral·lelisme analitzant-ne els termes expressius.

8.6 Assetjament

8.6.1 Al començament del llibre, es parla de les relacions entre treballadores i treballadors de la fàbrica (p. 15-16). Rellegiu aquest passatge i contesteu les preguntes següents:

- a) En quin sentit pot dir-se que hi ha assetjament sexual, a la fàbrica, entre treballadors i treballadores?
- b) Quina actitud té la Laura davant els seus companys de feina?
- c) La interpretació masclista, misògina, d'aversion a les dones, considera que, a l'hora de l'assetjament sexual, les dones provoquen amb la seva actitud. Expressen la vostra opinió al respecte relacionant-la amb el que passa a la fàbrica.

- 8.6.2 La Laura està pràcticament decidida a quedar-se a París malgrat tot, però finalment hi ha un fet que li trastoca els plans. Quin és aquest fet? Localitzeu-ne la citació en el llibre.
- 8.6.3 Els personatges masculins de la novel·la no resulten gaire positius. Si penseu en els companys de la feina de la Laura, en el seu pare, en el seu cunyat, en el Manel, en el Jean, en Monsieur Claude, tots tenen unes maneres de ser i unes conductes poc o gens exemplars. Només hi ha un personatge, que apareix molt esporàdicament, que sembla diferent, Serge, un company de Jean (p. 79):
- Quins trets mostra aquest personatge que fan pensar en aquesta diferència?
  - Completeu el retrat de Serge, tal com us l'imagineu, tot relacionant els trets d'aspecte amb els de caràcter.

Després de llegir

- Al final de la novel·la, la Laura ha tornat al poble, ha continuat treballant a la fàbrica i es troba pràcticament en la mateixa situació:
  - Relacioneu aquest desenllaç amb el títol del llibre i feu una interpretació del sentit.
  - Què ha perdut i què ha guanyat, la Laura?
  - Què vol guanyar, al final de la narració?
- Fixeu-vos en l'estructura del relat, que té capítols molt llargs i altres de molt curts. Dividiu la novel·la segons les parts de la narració: indiqueu quins capítols corresponen a cada una de les parts i quin contingut de l'argument correspon a cada part. Indiqueu les pàgines de cada capítol.
- Els capítols de la novel·la només estan numerats i n'hi ha dinou. Poseu un títol a cada capítol.
- Tot i tractar-se d'una novel·la perfectament actual, des del moment que va escriure's fins al present ha passat el temps:
  - Assenyalau els elements de la novel·la que ja no són del nostre present immediat.
  - Assenyalau els elements que s'hi troben a faltar si estigués ambientada en el present que coneixem avui.
- Redacteu una valoració de la novel·la en forma de recomanació adreçada a algú del vostre entorn, argumentant-ne els pros i contres, i formulant una recomanació sobre la conveniència o no de llegir-la. Tingueu en compte aquest guió:
  - Presentació de la novel·la: títol, autora, etc.
  - Presentació de l'argument
  - Punts forts de la novel·la
  - Punts febles
  - Conclusió i recomanació de lectura

